

תמצית הצעה להנחיות של מועצת פיקוח על רואי החשבון (PCAOB) בדבר עבודת הביקורת המשולבת (Integrated Audit) בחברות קטנות

KPMG סומך חייקין

הצעה להנחיות של מועצת הפיקוח על רואי החשבון, בדבר עבודת הביקורת המשולבת בחברות קטנות

לאחרונה פרסמה מועצת הפיקוח על רואי החשבון (להלן ה- "PCAOB") הצעה להנחיות (להלן – "ההצעה") לרואה החשבון המבקר, בדבר ביצוע עבודת הביקורת המשולבת בחברות קטנות. המידע הכלול בהצעה אמור לסייע לרואה החשבון המבקר ליישם את תקן ביקורת מס' 5, בדבר ביקורת על הבקורות הפנימיות לדיווח כספי (להלן – "התקן"), בהקשר של חברות קטנות. במידה ויישם כהלכה, הוא עשוי לסייע לרואה החשבון המבקר לתכנן ולהוציא לפועל אסטרטגיית ביקורת שתשיג את היעדים של התקן. ההצעה אינה מהווה Rule של ה- PCAOB וכן אינה יוצרת דרישות חדשות. כמו כן, ההצעה אינה מתייחסת לכל דרישות התקן או לכל הנושאים שעשויים להיות רלוונטיים לביקורת חברות קטנות.

המאפיינים של חברות קטנות עשויים להשפיע על סיכונים ספציפיים שיכולים לגרום להצגה מטעה מהותית בדוחות הכספיים של החברה וכן על הבקורות שהחברה עשויה ליצור במטרה לטפל בסיכונים אלו.

להלן דוגמאות לנושאים הקשורים לבקרה פנימית שעשויים להיות מושפעים מהמאפיינים של חברות קטנות:

1. שימוש בבקורות ברמת הארגון במטרה להשיג את יעדי הבקרה – בחברות קטנות, ההנהלה הבכירה מעורבת לעיתים בפעילויות עסקיות יומיומיות ומבצעת תפקידים החשובים לאפקטיביות הבקורות הפנימיות. בחברות קטנות, לעיתים קיים תיעוד פורמלי בקשר לתפעול בקורות מסוימות ברמת הארגון. לדוגמא: חברה קטנה נדרשת לשמור על ריבוי חשבונות בנק. עובד במחלקת הכספים אחראי לביצוע התאמות בנק לחשבונות בהתאם ללוחות זמנים שנקבעו מראש. במהלך תשאול ההנהלה, המבקר לומד שסמנכ"ל הכספים בחברה, שהוא חשב מנוסה, בודק באופן תקופתי את התאמות הבנק שהוכנו על ידי העובד במחלקת הכספים, במטרה לקבוע האם התאמות הבנק מוכנים בזמן, אופי הפריטים המותאמים שזוהו בתהליך והאם הפריטים המותאמים נחקרו ונפתרו בזמן. גישת הביקורת: הבדיקה של סמנכ"ל הכספים מהווה בדיקה של עובד במחלקת הכספים ולא ביצוע מחדש של התאמות הבנק. אולם, בדיקת סמנכ"ל הכספים עשויה להשפיע על הערכת הסיכון שמבצע המבקר. המבקר משיג ראייה לגבי בדיקת סמנכ"ל הכספים באמצעות תשאול ותיעוד ממצאים, לגבי הערכת אפקטיביות הבדיקה וקובע את הכמות הבדיקות הישירות של בקורות התאמות הבנק שיש לבצע בהתבסס על הערכת הסיכון. במידה והמבקר קבע שבדיקת סמנכ"ל הכספים אפקטיבית, הוא יכול להפחית את הבדיקות הישירות של בקורות התאמות הבנק בהיעדר סממנים אחרים לסיכון.

2. הערכת הסיכון ל- Management Override – המעורבות הרבה של הנהלה בכירה בפעולות היומיומיות ומעט דרגות של הנהלה בחברות קטנות, עשויים לספק הזדמנויות נוספות להנהלה לבצע Management Override

על בקרות או לטעות בכוונה בדוחות הכספיים. בחברות קטנות, על המבקר לשקול את הסיכון ל- Management Override בשילוב עם הערכת הסיכון להצגה מטעה מהותית כתוצאה מהונאה. להלן מסי דוגמאות של בקרות מסוימות שחברות קטנות יכולות ליישם על מנת לטפל בסיכון ל- Management Override:

- חיזוק יושר וערכים אתיים
- העלאת הפיקוח של ועדת הביקורת
- תוכנת מלשינון
- פיקוח על בקרות על פקודות יומן מסוימות

3. הערכת הפרדת התפקידים ובקרות חלופיות – בהתאם לאופיין, בחברות קטנות מועסקים מעט עובדים, אשר מגבילים את האפשרות ליישם הפרדת תפקידים נאותה. לאור המגבלה כאמור, חברות קטנות עשויות ליישם את עקרות הפרדת התפקידים באופן שונה מחברות גדולות יותר. ללא קשר למגבלות כוח האדם, חברות קטנות עשויות להיעזר בגורמים חיצוניים על מנת לעמוד בעקרון הפרדת התפקידים הקשורים לדיווח כספי. גישת הביקורת תבוצע גם כלפי הגורם החיצוני, בהתאם לנסיבות.

חברות קטנות עשויות לטפל בבעיית הפרדת התפקידים באמצעות בקרות חלופיות שמערבות פיקוח הנהלה ופעולות בודקות, כגון: בדיקת עסקאות, בדיקת התאמות, בדיקת דוחות עסקה או ביצוע ספירת נכסים תקופתית. מרבית סוגי פעולות ההנהלה יכולות להיות בקרות ברמת הארגון.

לדוגמא: ספק של חברה קטנה משתמש במחסן נעול לאחסן פריטים חשובים. לאדם האחראי על הפריטים קיימת גישה גם למחסן וגם רישומים החשבונאיים הקשורים. במטרה לטפל בסיכונים הקשורים להפסד הבלתי נמנע של הפריטים, מנהל הרכש מבצע בדיקות פתע תקופתיות לפריטים ומבצע התאמות בין הפריטים הקיימים לבין הרישומים החשבונאיים. בנוסף, הפריטים נכללים בספירת המלאי שמבוצעת בסוף תקופה. בקרות גישה של IT קיימות במטרה למנוע מהאדם האחראי על הפריטים להזין פעולות או לשנות חשבונות מאזניים מסוימים.

גישת הביקורת: המבקר יצפה בתהליך ספירת המלאי שמבוצעת בסוף התקופה. הוא יבקש תיעוד לבדיקות הפתע המבוצעות ולהתאמות הקשורות. במקרים של אי התאמה בספירות או בהתאמות המבוצעות, הוא מבצע תשאול ומצפה מהרישומים החשבונאיים לקבוע האם פריטים אלו קיבלו ביטוי נאות.

4. שימוש בטכנולוגיית מידע (IT) – בחברות קטנות עם תהליך עסקי פשוט ופעולות חשבונאיות מרכזיות עשויות להיות מערכות מידע פשוטות הכוללות תוכנות מדף ללא שינויים. במקרה שמשתמשים בתוכנת מדף, בדיקת בקרות ה-IT על ידי המבקר עשויה להתמקד ביישום הבקרות המובנות בתוכנה זו שעליהן ההנהלה מסתמכת במטרה להשיג את יעדי הבקרה שלה. כמו כן, בדיקת בקרות IT כלליות עשויה להתמקד בבקרות החשובות לתפעול אפקטיבי של בקרות היישום שנבחרו.

5. הערכת יכולת הדיווח הכספי וההשפעה על הבקרה הפנימית – לחברות קטנות מסוימות אין כוח אדם בעל ניסיון בעניינים חשבונאיים מורכבים. במקרים אלו, חברות אלו עשויות להתקשר עם גורמים מקצועיים חיצוניים. על המבקר לקחת בחשבון את השימוש בגורמים חיצוניים אלה בעת הערכת היכולת של החברה ולהעריך את מיומנותם.

לדוגמא: לחברה קטנה אין עובד בעל ניסיון במיסים. במטרה לתמוך בסמנכ"ל הכספים, בעל ידע בסיסי במסים, שמכין הפרשה למיסים, החברה מחזיקה פירמת רואי חשבון (לא המבקרים שלה) לבדוק את ההפרשה. ההנהלה מרוצה שלפירמת רואי חשבון יש את הכישורים והמיומנות המתאימים לביצוע עבודה זו. לאחר השינויים הנדרשים שבוצעו בעקבות בדיקת פירמת רואי החשבון, סמנכ"ל הכספים בודק את ההפרשה למסים ומשווה את התוצאות לתחזיות בהתבסס על תקופות קודמות, תקציבים וידע בפעולות עסקיות.

גישת הביקורת: המבקר בדק שההנהלה מזהה סיכונים בדיווח הכספי, הקשורים להכנסות ממיסים ומתקשרת עם גורם מיומן שמספק לה תמיכה טכנית. בנוסף, המבקר מבקש את מכתב ההתקשרות בין החברה לבין פירמת רואי החשבון וכל מידע שהופק על ידי פירמת רואי החשבון. בנוסף, המבקר מעריך את הבקורות על שלמות ודיוק של המידע שהועבר לפירמת רואי החשבון. כמו כן, המבקר מעריך האם לפירמת רואי החשבון יש כישורים מספקים וכוח אדם מיומן לביצוע העבודה.

6. אופי והיקף התיעוד – לחברות קטנות יש בדרך כלל צרכים שונים לתיעוד בהשוואה לחברות גדולות.

■ תיעוד תהליכים ובקורות: בחברות קטנות, תיעוד תהליכים ובקורות עשויים להתבצע במספר אופנים. לדוגמא: מידע לגבי תהליכים ובקורות עשוי להתקבל בתיעוד אחר כמו ממו, שאלונים, הנחיות תוכנה, מסמכי מקור או תיאור תפקיד. תיעוד זה עשוי לא לכסות כל תהליך וכן עשוי שלא להיות בצורה עקבית לכל התהליכים.

■ תיעוד האפקטיביות התפעולית של בקורות: בחברות קטנות, האופי וההיקף של תיעוד האפקטיביות התפעולית של בקורות עשוי להשתנות. בנוסף, ראיה לתפעול הבקרה עשויה להתקיים בתקופת זמן מוגבלת. במקרים שקיים תיעוד מוגבל, תשאול בשילוב עם נהלים אחרים, עשוי לספק ראיה מספקת לאפקטיביות הבקרה.

לדוגמא: חברת קטנה מבצעת בדרך כלל רכישות גדולות של רכיבים מיוחדים. החברה יצרה נהלים המתייחסים לייזום, אישור ורישום של הרכישות, למרות שהחברה לא פיתחה מדיניות ונהלים מושרשים בחברה. נהלי החברה מתארים את דרישות המוצר ותנאי התשלום ומנחים איך לרשום את הרכישה. הנהלים נבדקים ומאושרים על ידי מנכ"ל החברה וסמנכ"ל הכספים לפני ביצוע הרכישה. כאשר המוצרים התקבלו, הם מותאמים לנוהל הרכישה ומחושבים כפי שרשום בנוהל. המבקר משתמש בהבנתו לגבי תהליך הרכישה לתכנון וביצוע בדיקות של בקורות נבחרות על הרכישות.

גישת הביקורת: המבקר מצפה לקבל העתק של הנוהל המושלם והתיעוד הקשור להשגת הבנה ראשונית של זרימת עסקאות הרכישה. המבקר בודק באמצעות תשאול של עובדים המעורבים בתהליך של אישור, שליחה וחישוב הרכישה ועוקבים אחר רישום העסקאות במערכות החשבונאיות. המבקר מסכם את הבנתו לגבי זרימת העסקה במזכר וכולל העתק של נוהל הרכישה בניירות העבודה.

המידע הכלול במסמך זה הוא בעל אופי כללי ואינו אמור להתייחס לנסיבות של אדם מסוים או של ישות מסוימת. למרות מאמצינו לספק מידע מדויק ובמועד הנכון, אין כל ערובה לכך שמידע כזה יהיה מדויק ליום קבלתו או שימשיך להיות מדויק בעתיד. אין לפעול על בסיס מידע זה ללא עצה מקצועית ראויה לאחר בדיקה יסודית של המצב המיוחד.